

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 1 (8) 2014

учебника / O.V. Zymyna, A.Y. Kyryllov. M.: МЭУ, 2003 [Elektronnyj resurs] Rezhym dostupu: 01.09.2013 http://www.cademiaxxi.ru/Meth_Papers/AO_recom_t.htm#1. – Zagol. z ekranu. – Mova ros.

4. Encyklopedija osvity / Akad. ped. nauk Ukraïny; golovnyj red. V. Kremen'. – K.: Jurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

5. Matjash N.Ju. Pidruchnyk jak zasib formuvannya v uchniv systemy predmetnyh kompetencij / N.Ju. Matjash // Problemy suchasnogo pidruchnyka: zb. nauk. pr. – K., 2011. – S. 257-262.

6. Pedagogika. Bol'shaja sovremennaja encyklopedija / sost. E.S. Rapacevych – Mn.: Sovrem. slovo, 2005. – 720 s.

7. Rostoka M.L. Informacijne navchal'ne seredovysshhe proftehosvity / M.L. Rostoka // Suchasni informacijni tehnologii' innovacijni metodyky navchannya v pidgotovci fahivciv: metodologija, teorija, dosvid, problemy / redkol.: I.A. Zjazjun (golova) ta in. – K.; Vynnycja: TOV firma «Planer», – 2012. – Vyp. 30. – S. 233-238.

8. Rostoka M.L. Stvorennja elektronnoho pidruchnyka dlja PTNZ. Naukovo-metodyчне zabezpechennja profesijnoi' osvity i navchannya: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. / IPTO NAPN Ukraïny / M.L. Rostoka. – K., 2011. – S. 262-264.

9. Trubacheva S.E. Umovy realizacij' kompetentnisnogo pidhodu v navchal'nomu procesi / S.E. Trubacheva // Kompetentnisnyj pidhid u suchasnij osviti: svitovij dosvid ta ukraïns'ki perspektyvy: [kol. monograf.] – K.: 2004. – S. 53-58.

УДК 378.027.7

Сергєєва Лариса Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри університетської і професійної освіти та права ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

E-mail: lase2508@gmail.com

ПРАКТИКИ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИХ КАДРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Модернізація системи підготовки керівних кадрів для сфери освіти набуває особливого значення. Дане завдання можна розглядати як створення необхідних умов, базису для реалізації безпосередньо освітянських завдань удосконалення якості освіти. Наше дослідження показало, що від рівня кваліфікації керівних кадрів, наявності в них досконалих професійних навичок, вмінь аналізу та вироблення освітньої політики, програм стратегічного управління навчальним закладом, готовності до змін, до навчання упродовж життя тощо залежить й ефективність процесів реформування системи професійної освіти.

Головна вада професійної компетентності керівних кадрів професійних навчальних закладів – брак фахової майстерності, розуміння сучасного інноваційного високотехнологічного виробництва, невинуватне запозичення або шкільних, або університетських підходів при формуванні змісту та обранні методів навчання [1]. Підготовка керівних кадрів, на думку В. Береки, здійснюється на основі досягнень сучасної світової педагогічної думки і основних положень, обґрунтованих

вітчизняними вченими щодо суті педагогічного управління [2].

Дослідженню проблеми підготовки магістрів з менеджменту освіти приділяється певна увага науковців і дослідників, зокрема з проблем: розвитку вищої педагогічної освіти (О. Дубасенюк, О. Глузман, В. Луговий, Н. Ничкало, та ін.); неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, С. Сисоева, Я. Цехмістер та ін.); системи управління школою (В. Бондар, Є. Павлютенков, М. Синцов та ін.); фахової підготовки магістра у вищих педагогічних навчальних закладах (В. Берека, Ю. Завалевський, К. Левківський, І. Науменко, А. Светлорусова та ін.); формування та розвитку управлінських якостей керівників навчальних закладів (Г. Дмитренко, Г. Ельникова, М. Кривко, В. Луначек та ін.); особливостей діяльності менеджера в освітній галузі (Л. Карамушка, Н. Коломенський, Н. Кузьміна, В. Олійник, В. Якунін та ін.). Науковці США досліджують методи удосконалення освітнього менеджменту. Заслуговує на особливу увагу методика професійної підготовки керівників навчальних закладів Т. Дж. Ковальського (Т. J. Kowalski), що реалізується шляхом аналізу проблемних професійно-управлінських ситуацій). Водночас дослідження з проблем підготовки керівних кадрів професійних навчальних закладів в умовах магістратури практично відсутні. Бракує досліджень із питань теоретико-методологічного обґрунтування підходів до реформування системи професійної підготовки керівних кадрів у галузі професійної освіти, виходячи з реального соціально-економічного та соціокультурного аспектів суспільного розвитку.

Мета статті – проаналізувати практики підготовки керівних кадрів професійних навчальних закладів в умовах магістратури у провідних зарубіжних країнах та в Україні.

Сучасні глобалізаційні, інтеграційні та соціокультурні процеси зумовлюють необхідність такого дослідження. У порівнянні з менеджером минулого століття, менеджер ХХІ століття – це більш освічена людина, яка в умовах демократичного громадянського суспільства має розвинене почуття права, людської гідності. Зросли вимоги до компетенції менеджера нового формату, серед яких: уміння мислити стратегічно; уміння швидко й ефективно виправляти власні помилки; обізнаність щодо загальнолюдської та національно-регіональних систем цінностей, ділової етики; чесність; здібність ухвалювати ризиковані рішення й управляти організаційними змінами; знання іноземних мов; досвід роботи в міжнародних компаніях і організаціях; знання світових ринків і світової культури; високий інтелектуальний рівень; уміння працювати в команді; профільна освіта.

Концептуальні положення підготовки керівних кадрів професійних навчальних закладів за напрямом «Управління навчальним закладом» в умовах магістратури базуються на положеннях: Закону України «Про освіту» (1991 р.); Закону України «Про вищу освіту» (2002 р.); Указу Президента України «Про

забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні» (2008 р.); Указу Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.); Національної доктрини розвитку освіти (2002 р.); Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011 р.); Національної рамки кваліфікацій України (2011 р.); галузевого стандарту вищої освіти України; нормативних документів МОН України.

Нова парадигма менеджменту вимагає нової парадигми менеджмент-освіти, яка розглядається як стратегічний фактор, що визначає майбутнє країни та нації. До традиційних цілей менеджмент-освіти – виконувати замовлення суспільства на відтворення нового покоління фахівців у сфері управління, – додаються ще такі, що мають сприяти змінам існуючого суспільства.

Менеджмент-освіта – це достатнє, послідовне і передбачуване формування таких якостей людини, що відбивають потреби і культуру країни, визначають ефективність і якість її професійної діяльності у конкретних умовах розвитку. Це – не лише знання і навички, хоча і вони відіграють велику роль у професіоналізації менеджменту. Це – ще і культура, і потенціал саморозвитку, і розвинуті творчі здібності, і позиції моральності, а головне – відданість загальнолюдським цінностям, тобто повний комплекс тих рис особистості, що перетворюють професійну діяльність у суспільне благо. Менеджмент-освіта покликана формувати життєву позицію і світогляд майбутнього менеджера. З огляду на те, що в умовах громадянського суспільства одним із основних і невідкладних шляхів підвищення ефективності менеджменту є розкриття людського потенціалу, відновлення гідності і свободи особистості актуалізується людський чинник (за І. Шовкун).

Для нашого дослідження корисними є праці щодо організації навчання в магістратурі з напрямку «Управління освітою» у зарубіжних країнах. Будь-яка спеціалізація в магістратурі США з управління освітою займає два роки і потребує виконання програми з 33 кредитів (з випускним іспитом) або 36 (без випускного іспиту). Студент може обирати написання магістерської роботи і як самостійне дослідження за умови отримання згоди з боку викладачів факультету. За даними Бюро трудової статистики Міністерства праці США одна з вимог для призначення на посаду директора школи, заступника директора, управляючого шкільним округом (principals, assistant principals, and school district administrators) є наявність ступеня магістра за спеціалізацією «управління органами освіти» або «управління освітою» (master's degree in education administration or educational leadership). Програми відмінної підготовки, які реалізуються, як правило, на базі університетів і мають схожу структуру і перелік предметів [4]. У магістратурі США підготовка спеціалістів з управління виконується

за окремою програмою для кожного типу закладів. Такий підхід дає можливість університетам мати більші прибутки, тому що студентам, у залежності від розвитку кар'єри, декілька разів протягом життя потрібна професійна ліцензія за визначеною спеціалістю. Студент обирає одну зі спеціалізацій – загальне управління, управління студентськими справами, політика вищої освіти, міжнародна вища освіта, викладання в технікумі та академічне лідерство, фінансові питання вищої освіти.

Суттєвою особливістю є така характерна риса автономії американських університетів, яка дозволяє обирати цілі магістерські програми та виділяти фінансування на їх реалізацію, що істотно впливає на організацію занять й створення підтримуючого академічного та соціального середовища [3, с. 43]. Програма фахової підготовки магістрів у Канаді включає вивчення теорії, аналіз та практику управління державним сектором, передбачає денну та дистанційну форми навчання. Навчання в магістратурі триває два роки. Для вступу в магістратуру необхідно мати ступінь бакалавра – звичайний або з відзнакою [6]. Підготовка магістрів у галузі педагогіки за спеціалізацією «Управління навчальним процесом» (Leadership in Learning) здійснюється по чотирьохрічній програмі, а програма на підставі захисту дисертації (THESIS-based program) складає 24 – 30 місяців.

В магістратурі університетів Австралії реалізується програма «Магістр у галузі педагогіки із спеціалізацією в управлінні і організації навчального процесу» (Master of Educational Leadership and Management). Тривалість програми: 240 кредитів за 2 роки очної форми навчання або 3–6 років – заочної форми навчання. Кожен австралійський університет має свою систему кредитів. Як правило, предмет, що вивчається, відповідає 6–8 кредитам.

У Великій Британії підготовка магістрів у галузі педагогіки за спеціалізацією «Управління, політика і розвиток в галузі освіти» (Education – Education Leadership, Policy and Development) здійснюється заочною і заочною формами навчання.

У своєму дослідженні, на основі аналізу підготовки управлінських кадрів у практиці зарубіжних країн, В. Берека виявив тенденції, на яких базується освітня модель фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти: етика, ідеали, цінності управлінської діяльності; наявність системи вимог до презентантів; прагнення поєднати професійну підготовку з практичною діяльністю; підготовка фахівців до роботи з особистістю і в особистісно зорієнтованому середовищі; реалізація концепції навчання протягом життя [2]. Важливим завданням є формування системи якісного кадрового забезпечення професійних навчальних закладів, в тому числі підвищення кваліфікації педагогічних працівників через запровадження нових практико спрямованих програм. Мета та зміст реформ в професійній освіті зумовлюють

необхідність посилення уваги до керівних кадрів, їх підготовленості щодо розв'язання завдань управління професійними навчальними закладами у принципово нових соціально-економічних умовах.

За В. Луначеком [4], саме в умовах магістратури у майбутніх керівників відбувається формуванні ключових компетенцій, пов'язаних зі спрямуванням управлінської діяльності на модернізацію освітньої системи України відповідно до загальноцивілізаційних і національних тенденцій розвитку освіти.

Більшість керівників вітчизняних ПТНЗ – це особи віком від 50 до 59 років (49 %), 27 % керівників мають вік від 30 до 49 років, вік «60 років і старше» – 23 %. Найменша кількість керівників, а саме 1 відсоток, належать до вікової категорії «до 30 років». 70 % педагогічних працівників мають освітній рівень від бакалавра до магістра, 183 мають наукові ступені та вчені звання [5].

Наше дослідження показало, що серед вступників на спеціальність 8.000009 – «Управління навчальним закладом» в Інституті менеджменту і психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України у 2009/2010 н. р. 15 осіб є представниками ПТО України (табл. 1).

Таблиця 1

Порівнянні дані аналізу вступників до магістратури УМО (у відсотках)

Рік вступу до магістратури в УМО	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Кількість всього зарахованих, осіб	15	10	32	10
За посадою: – директори / заступники – інші	73,3% 26,7%	70% 30%	50% 50%	60% 40%
За освітою: – педагогічна – інженерна/технологічна	60% 40%	80% 20%	60% 40%	50% 50%
За віком: – до 40 років – до 50 років	33,3% 66,7%	40% 60%	60% 40%	100% 0
Бал за вступним випробуванням: – 20 –15 балів – 14 –10 балів	13,3% 86,7%	40% 60%	37,8% 62,2%	60% 40%

З таблиці видно, що базову вищу педагогічну освіту мали 9 вступників (60 %), інженерну/ технологічну – 6 осіб (40 %); посаду директора ПТНЗ обіймали 5 осіб (33,3 %), заступника директора ПТНЗ – 6 вступників (40 %), інші категорії – 4 (26,7 %) особи; за віком вступники поділялися: до 30 років – 0, до 40 років – 5 (33,3 %), до 50 років – 9 (60 %), старше 50 років – 1 (6,7 %) особа. Вступні випробування показали наступні результати: 20–15 балів – 2 особи (13,3 %), 15–10 балів –13 (86,7 %) осіб.

У 2011/2012 н.р. серед вступників на спеціальність «Управління навчальним закладом» 10 осіб представляють ПТНЗ.

Із них: базову вищу педагогічну освіту мають 8 вступників (80 %), інженерну/ технологічну – 2 особи (20 %); посаду директора ПТНЗ обіймають 2 особи (20 %), заступника директора ПТНЗ – 5 вступників (50 %), інші категорії – 3 особи (30 %); за віком вступники поділялися: до 30 років – 0, до 40 років – 4 (40 %), до 50 років – 5 (50 %), старше 50 років – 1 особа. Вступні випробування показали наступні результати: 20–15 балів – 4 особи (40 %), 15–10 балів – 6 (60 %) осіб.

Нами встановлено, що у 2011 н. р. до магістратури вступили на 5 осіб менше, ніж у 2009 н. р. Серед вступників керівні кадри ПТНЗ складають практично незмінний показник – 73,3 % вступників у 2009 н. р., 70 % – у 2010 н. р. Слід зазначити, що серед студентів магістратури УМО збільшилось число вступників, що мають вищу педагогічну освіту (80 % у 2010 н. р., що на 20 % більше, ніж у 2009 н. р.). Це мало вплив на збільшення кількості балів за вступне випробування. Якщо у вступників 2010 н. р. тільки 13,3 % набрали 20–15 балів, а у 2011 н. р. їх було вже 40 %. Віковий показник студентів магістратури складає: особи віком до 50 років і старше складають відповідно 66,7 % – у 2010 н. р. і 60 % – у 2011 н. р., до 40 років – у 2013 н. р. При цьому зазначимо, що негативним чинником є зменшення кількості студентів магістратури – керівних кадрів ПТНЗ. Так, у 2009/2010 навчальному році всього було зараховано 90 студентів, з них 18 осіб – керівні кадри ПТНЗ, у 2010/2011 н. р. відповідно 118 і 15 осіб, а у 2010/2011 н. р. – 120 і 10 студентів – керівні кадри ПТНЗ. При цьому зазначимо, що негативним чинником є зменшення кількості студентів магістратури – керівних кадрів ПТНЗ. Так, у 2009/2010 н. р. всього було зараховано 90 студентів, з них 18 осіб – керівні кадри ПТНЗ, у 2010/2011 н. р. відповідно 118 і 15 осіб, а у 2011/2012 н. р. – 120 і 10 студентів – керівні кадри ПТНЗ, 2012/2013 н. р. – 90, з них 6 директори і заступники директорів ПТНЗ.

Вивчення зарубіжного досвіду показало, що не існує універсального підходу до підготовки керівних кадрів для сфери професійної освіти в умовах магістратури у зв'язку зі специфікою кожної конкретної країни. Разом з тим мають місце певні аналогії. Так, у більшості країн однією з умов вступу до магістратури є наявність певного стажу роботи у сфері освіти. Крім того, наявність магістерського ступеня є обов'язковою умовою обіймання керівної посади. У всіх ВНЗ країн, що досліджувалися, у навчальному плані магістратури є ціла низка навчальних дисциплін, що формують схожі компетенції. Значна увага надається індивідуалізації навчання та її практичній складовій. Загальною тенденцією є увага до питань незалежного оцінювання навчальних досягнень студентів. Отже, розвиток професійної освіти, яка поки належним чином не інтегрована в економіку, залежить від керівних кадрів, їх кваліфікації, відповідності вимогам ринкової конкурентної економіки.

В Україні набуває особливої актуальності проблема фахової підготовки керівних кадрів ПНЗ у магістратурі з напрямку «Управління навчальним закладом», оскільки гостро повстає попит на менеджерів освіти, які володіють не тільки системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й вирізняються сформованістю професійно важливих якостей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості при збереженні національних здобутків і пріоритетів.

Література

1. Біла книга національної освіти України / НАПН України; [Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.; за заг. ред. В.Г. Кременя]. – К. : Інформ. системи, 2010. – 342 с.
2. Берека В.Є. Теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти : автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / В.Є. Берека. – К., 2008. – 42 с.
3. Бурдіна С.В. Особливості організації навчального процесу в магістратурі «Управління освітою» в університетах США / С.В. Бурдіна // Ціннісні орієнтири освіти: інноваційний розвиток освітніх систем: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. – 2007. – Ч. 2. – С. 43-50.
4. Лунячек В.Є. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти: автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / В.Є. Лунячек. – Харків, 2012. – 40 с.
5. Про удосконалення управління професійно-технічної освітою: регіональний аспект (на прикладі Дніпропетровської області): матеріали колегії МОНмолодьспорту (23 січня 2013 р.): [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.mon.gov.ua/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
6. Сергеева Л.М. З досвіду підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у Канаді / Л.М. Сергеева // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН МС України. – К., 2011. – Вип. 66, ч. 1. – С. 53-57.

Сергеева Лариса Николаевна – доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры университетского и профессионального образования и права ГВУЗ «Университет менеджменту освіти» НАПН України

E-mail: lase2508@gmail.com

ПРАКТИКИ ПОДГОТОВКИ РУКОВОДЯЩИХ РАБОТНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ МАГИСТРАТУРЫ

Аннотация. В статье идет речь о необходимости подготовки руководящих кадров профессиональных учебных заведений в условиях магистратуры, усиления внимания к их подготовленности к решению задач управления учебными заведениями в принципиально новых социально-экономических условиях, наличие у них совершенных профессиональных навыков, умений анализа и выработки

образовательной политики, программ стратегического управления учебным заведением, готовности к изменениям, к обучению на протяжении жизни и т.д. Анализируются новая парадигма и цели менеджмент-образования. Приводятся примеры подготовки руководителей учебных заведений в университетах ведущих стран мира и в Украине.

Ключевые слова: руководящие кадры, профессиональные учебные заведения, менеджмент-образование, магистратура.

Sergeyeva Larysa – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the NAPS of Ukraine

E-mail: lase2508@gmail.com

PRACTICES OF TRAINING MANAGEMENT STAFF FOR VOCATIONAL EDUCATION THROUGH MASTER'S PROGRAMS

Summary. The article talks about the need to train management staff for vocational training institutions through masters programs, the preparedness of such staff to solve issues related to managing training institutions in drastically new social and economic circumstances; it also outlines the need for improved professional skills, the ability to analyze and develop educational policy, school strategic development programs, readiness to change and engage in lifelong learning. All these traits also define the effectiveness of vocational education system reform.

The author identifies the following competencies that a manager of a new generation should have: ability to think strategically; fast and effective correct own mistakes; ability to make risky decisions and manage organizational change; proficiency in foreign languages; experience of working in international companies and institutions; knowledge of international markets and cultures; high intellectual level; ability to work in teams; relevant education. The article analyzes the new paradigm and traditional goals of management education. It also provides examples of such masters training programs in leading countries (USA in the area of «Educational management», Canada «Leadership in Learning», Australia – «Master of Educational Leadership and Management, Great Britain – «Education – Education Leadership, Policy and Development» and Ukraine – «Managing and educational institution».

Key words: management staff, vocational training institutions, management, education, master's programs.

Bibliography

1. Bila knyga nacional'noi osvity Ukrainy /NAPN Ukrainy; [T.F. Alekseenko, V.M. Anishhenko, G.O. Ball ta in.; za zag. red. V.G. Kremenja]. – K. : Inform. Systemy, 2010. – 342 s.
2. Bereka V.Є. Teoretyko-metodichni osnovy fahovoi pidgotovky magistriv z menezhmentu osvity : avtoref. dis. ... dokt. ped. nauk: 13.00.04 / V.Є. Bereka. – K., 2008. – 42 s.
3. Burdina S.V. Osoblyvosti organizacii navchal'nogo procesu v magistraturi «Upravlinnja osvitoju» v universitetah SShA / S.V. Burdina // Cinnisni orientyry osvity: innovacijnyj rozvytok osvitnih system. (Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferencii, ch.2). – 2007. – S. 43–50.
4. Lunjachek V.V. Teoretyko-metodologichni zasady profesijnoi pidgotovky

kerivnyh kadriv v umovah magistratury do upravlinnja yakistju osvity: avtoref. dis. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04 / V.V. Lunjachek. – Harkiv, 2012. – 40 s.

5. Materialy kolegii MONmolod'sportu «Pro udoskonalennja upravlinnja profesijnno-tehnichnoi osvitoju: regional'nyj aspekt (na prykladi Dnipropetrovs'koi oblasti) 23 sichen' 2013 r. <http://www.mon.gov.ua/>

6. Sergeeva L.M. Z dosvidu pidgotovky ta pidvyihennja kvalifikacii pedagogichnyh kadriv u Kanadi / L.M. Sergeeva // Problemy osvity : nauk. zb. / Institut innovacijnyh tehnologij i zmistu osvity MONMS Ukrainy. – K., 2011. –Vyp. № 66, ch. I. – S. 53–57.

УДК 378.14:7.012

Чирчик Сергій Васильович – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри дизайну середовища Київського національного університету культури і мистецтв
E-mail: churchyk@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ

Аналізуючи освітні програми і методи професійної підготовки майбутніх дизайнерів у вищій школі, ми прийшли до висновку, що вони не в повній мірі відповідають викликам сьогодення в умовах глобалізації освіти. Актуальними постають питання відповідності освітніх програм технічним вимогам майбутньої професії, оцінки рівня професійної компетентності випускника, ідентифікації національної складової в дизайні тощо.

Відмітимо, що наукові пошуки методології дизайн-освіти в контексті галузі мистецтва, були предметом вивчення не тільки педагогів, але й філософів, психологів, художників і мистецтвознавців. Філософські і психофізичні аспекти мистецької складової освіти висвітлені в роботах: В. Андрєєва [1], О. Асмолова [2], М. Бердяєва [3], Л. Єрмолаєвої-Томіної [4], Г. Костюка [5] та ін. Позиціонування мистецтва на шляху розвитку особистості майбутнього фахівця досліджені у працях: М. Коськова [6], В. Орлова [7], О. Отич [8], В. Радкевич [9], О. Рудницької [10], В. Щербини [11] та ін. Дизайн як особливий вид творчої художньої діяльності розглядається в працях В. Даниленка [12], Є. Лазарєва [13], Ю. Легенького [14], М. Селівачова [15], О. Фурси [16], А. Чебикіна [17] та ін.

Більшість дослідників наголошують на багатоступеневій системі підготовки дизайнерів у реалізації концепції неперервної дизайнерської освіти (В. Абизов, С. Алексєєва, Є. Антанович, Ю. Божко, О. Бойчук, Н. Вострикова, Л. Гаврилова, Г. Гребенюк, В. Даниленко, С. Зінченко, Н. Зимогляд, Н. Калина, Г. Максименко, Н. Матяш, В. Орлов, Л. Оружа, О. Отич, Я. Пономарьов, В. Прусак, С. Рибін, В. Савін, Н. Семенова, В. Симоненко, В. Сенашенко, П. Татіївський, Л. Троєльнікова, О. Трошкін, О. Фурса, М. Харківський,